

Силабус курсу:

СУДОВА РИТОРИКА

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	бакалавр
<i>Спеціальність:</i>	081 «Право»
<i>Рік підготовки:</i>	1
<i>Семестр викладання:</i>	осінній
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	3
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	залік

Автор курсу та лектор:

к.псих.н., доц., Денисенко Галина Олексіївна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри конституційного права

посада

Skype: galina49den;

an83na.o@gmail.com

електронна адреса

+38-099-154-03-88

телефон

telegram

месенджер

Е-кампус

консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором;

2) припустимо змінювати назву підрозділу на «**Викладач лабораторних та практичних занять:**», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: формування мовленнєвої поведінки у різних ситуаціях спілкування, сферах діяльності, а також практичних можливостей з метою створення ефективного висловлювання.

Оскільки судова риторика відноситься до професійних риторик та містить в собі основні засади судових промов, способи переконання, ефективні форми мовленнєвого впливу на учасників судового процесу; основною ціллю дисципліни є навчити майбутніх фахівців вільно висловлювати свої думки, будувати промову відповідно до комунікативної ситуації та процесуальної позиції у судовому процесі.

Результати навчання:

Студент повинен знати: основи теорії ораторського мистецтва та судового красномовства, історію виникнення та становлення судової риторики, її основні поняття, етапи підготовки промови, особливості обвинувачувальної та захисної промови, жанри красномовства, види промов, досвід найвидатніших судових ораторів.

Студент повинен вміти: застосовувати у практичній діяльності основні риторичні правила та прийоми, використовувати різні технології підготовки публічної промови, удосконалювати техніку мови (володіння голосом, диханням), працювати над культурою мови, складати та виголошувати промови різної тематики, формувати особистий ораторський стиль, управляти увагою аудиторії, використовувати вербальні і невербальні технології впливу на аудиторію.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання та уявлення з філології та історії

Мета курсу (набуті компетентності)

За результатами опанування навчального курсу здобувачі вищої освіти набувають професійних компетентностей:

1. Знання особливостей й характеристику етапів діяльності оратора – закони винаходу думки, класифікації родів і видів ораторського виступу, методи розробки стратегії й тактика виступу.
2. Критерії відбору проблем у темі, загальні принципи побудови публічного виступу, способи викладення матеріалу виступу та активізації мислення аудиторії.
3. Основи культури публічної промови, принципи і способи проведення полеміки, соціально-психологічні закони спілкування оратора й аудиторії, характеристику мови з точки зору акустико-фізіологічних позицій, види юридичного красномовства, особливості підготовки судової промови.
4. Уміти моделювати спілкування з різними людьми й аудиторіями у професійній діяльності, будувати тактику виступу і аргументації, знаходити і ліквідувати логічні помилки публічного виступу.
5. Правильно обирати і застосовувати механізми наочності слова, знімати напруження перед виступом.
6. Розробляти й обирати згідно з обставинами справи, характером судового процесу й особливостями аудиторії стратегію і тактику судової промови.
7. Знання та розуміння предметної галузі, усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії.
8. Здатність сумлінно виконувати професійні обов'язки, діяти відповідно до етичних мотивів.
9. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
10. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
12. Здатність бути критичним і самокритичним;
13. Застосовувати набуті знання в процесі правозастосовчої діяльності.
14. Аналізувати та оцінювати усні виступи (знати критерії оцінки усної промови).
15. Набути: мисленнєві уміння (креативні, логічні якості мислення), вільно, точно, зрозуміло та обґрунтовано виражати розмовною і професійною мовою правову теорію і практику.
16. Вести бесіди на правові та інші теми, набір яких становить коло загальної і професійної компетентності культурної людини – сучасного фахівця;
17. Ефективно брати участь у судових дебатах, ясно і лаконічно в літературній формі висловлювати власні думки у чітко регламентованому виступі; - брати участь у дискусіях і спорах з дотриманням логічних законів і етико-психологічних правил; послідовно і доказово обстоювати свої погляди, якщо вони спрямовані на конструктивне вирішення питання, мовленнєві уміння (техніку та якість мовлення, мовленнєва виразність).

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Риторика як наука і навчальна дисципліна. Судова риторика.	денна 2/0/2 заочна 1/0/1	Предмет риторики. Поняття класичної риторики: інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція. Міждисциплінарний характер риторики. Сучасний стан судового красномовства в Україні. Класифікації сучасного красномовства.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Історія риторики та судового красномовства.	денна 2/0/2	Причини зародження риторики у Давній Греції. Трактат «Риторика» Аристотеля. Риторика давнього Риму. М.Т.Цицерон і його «Три трактата про ораторське мистецтво». Риторика у середні віка. Риторичні традиції Києво-Могилянської академії. Ораторське мистецтво у нові часи.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Методика підготовки усної промови	денна 2/0/2 заочна 1/0/1	Зміст інвенції і сучасні підходи та технології підготовки усної промови. Ораторське мистецтво як комунікативний процес (докомунікативна, комунікативна, посткомунікативна фази). Визначення стратегії виступу. Підготовка судової промови. Вивчення матеріалів по справі. Написання судової промови.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
4.	Композиційно-логічна побудова промови	денна 2/0/2	Співвідношення понять «диспозиція» і «композиція». Універсальна і часна композиції. Структура промови (вступ, основна частина, закінчення). Функції вступу та закінчення промови. Способи викладення матеріалу, аргументація.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
5.	Оратор і аудиторія	денна 2/0/2	Соціально-психологічні основи ораторського мистецтва. Поняття аудиторії. Структура судової аудиторії. Гомогенна та гетерогенна аудиторії. Взаємодія оратора і аудиторії. Канали впливу оратора на аудиторію (мовні, вербальні і невербальні). Методи керування увагою слухачів.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
6.	Особливості судової промови.	денна 2/0/2	Поняття судового процесу. Принцип змагальності у судовому процесі. Промова прокурора (обвинувачувальна промова). Промова адвоката (захисна промова). Культури мови юриста. Стилі мови. Ф.Прокопович і стилі промови. Особливості професійної мови юриста.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
7.	Діалогові форми ораторського мистецтва.	денна 2/0/2	Поняття діалогу. Спор та його види (полеміка, дискусія, дебати, пренія). Логічна структура спору. Прийоми доказу у спорі, прийоми спростування у спорі. Особливості судових дебатів, процесуальних позицій.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Абрамович С. Д., Гураль М. І., Чикарькова М. Ю. Риторика. Ч. 1 Історія розвитку риторики. Чернівці, 2020. 322с.
2. Абрамович С.Д., Молдован В.В., Чикарькова М.Ю. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2022. 267с.
3. Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування: пер. Н.Лазаревич. Харків: Фабула, 2022. 304 с.
4. Георгізова І. Л. Навчально-методичні рекомендації до семінарських занять та завдання для самостійної роботи студентів з курсу «Судова риторика». Черкаси: Черкаський національний університет, 2023. 36 с.
5. Гриценко Т. Б. Риторика: Навчальний посібник. Київ: НАУ, 2019. 240с.
6. Зейкан Я.П. Вступна і заключна промова у кримінальному процесі: Навчально-практичний посібник: Алерта, 2022. 202с.
7. Кацавець Руслан, Ораторське мистецтво: Підручник: Алерта, 2023. 238с.
8. Олійник О. Риторика. Навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. К.:Кондор, 2022. 170с.
9. Спанатій Л. С. Риторика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ін Юре, 2023. 240с.
10. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика: навч.-метод. посіб. Для самот. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2023. 131с.

Додаткова література

1. Гаєвий В.Ф. Промова прокурора в судових дебатах: лекція. Київ: Національна академія прокуратури України, 2023. 32 с.
2. Грицаєнко Л.М., Зятковська Л.В. Культурологічний аспект генезису риторичного слова у Стародавній Греції. Мова і культура. Наукове видання. К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго. 2022 – Вип. 16. т.1. (163). С.21-28.
3. Каменков В. Суджові дебати і репліки при закінченні (поновленні) розгляду справи. Право України. 2023. №6. С.28-34.
4. Кацавець Р.С. Культура судової промови державного обвинувача. Юриспруденція теорія і практика. 2022. №3. С.53-59.
5. Маложон О.І. Судове красномовство: навички оратора. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. №1. С.19-22.
6. Олійник О. Вербальний стиль мовлення прокурора - «золоте правило» спілкування з аудиторією. Вісник прокуратури. 2022. №12. С.32-38.
7. Олійник О. Риторика прокурора у судових дебатах. Обвинувальна промова. Юриспруденція: теорія і практика. 2021. №5. С.44-51.
8. Сковронська І. Етос, логос, пафос як базові модуси судової риторики античних часів. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2023. №1. С.29-32.
9. Сковронський Д.М. Роль християнства в розвитку судової риторики. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. Серія. Право. Вип.49. Т.1. С.45-49.
10. Сухонос В. В. Промови у кримінальному судочинстві, їх форма і зміст. Правовий вісник УАБС. 2021. №2(5). С.115-119.
11. Сухонос В., Звірко О. Мистецтво обвинувальної промови прокурора. Вісник національної академії прокуратури. 2022. №3. С.38-42.
12. Чепіга І. Л. Ораторське мистецтво на Україні в ХУІ-ХУІІІ ст. Українська мова і література в школі. 2022. № 3. С.44-49.

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до семінарських та практичних занять з дисципліни «Судова риторика».
2. Конспекти лекцій.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	20
Тести	25
Індивідуальні завдання	25
Залік	30
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

<i>Плагіат та академічна доброчесність:</i>	<p>Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності та вимог, вкладених у Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату СНУ ім. В. Даля. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями.</p> <p>Студент може пройти певні онлайн-курси, пов'язані з курсом, на онлайн-платформах (Prometheus, Coursera тощо). За наявність сертифікату щодо повного проходження відповідного курсу можуть бути нараховані додаткові бали.</p>
<i>Завдання і заняття:</i>	<p>Всі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно та у повному обсязі. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. У разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) строки можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана факультету.</p>
<i>Поведінка в аудиторії:</i>	<p>На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.</p> <p>Заняття відбуваються відповідно до чинного розкладу (онлайн чи оффлан) із дотриманням норм, передбачених постановою КМУ від 22 липня 2020 р. № 641 Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 та іншими нормативними актами.</p> <p>Під час занять студенти дотримуються правил етичної поведінки та норм локальних актів СНУ ім. В. Даля.</p> <p>Під час контролю знань студенти забороняється використанням мобільних пристроїв</p>